

rebus inanimatis, in quibus causatio moralis semper inferior est ad causationem physicam.

DLXXXVII. Secundo dicitur, quod causa moralis et simul physica excellentior est, quam physica tantum; humanitas autem Christi est moralis, et physica causa gratiæ, et similiter sacramenta; et in causis instrumentalibus excellentior semper est physica, quam moralis, cum sit excellentior modus causandi instrumentaliter.

DLXXXVIII. Tertio dicitur, quod causa physica quando operatur per virtutem superiorem aliquem effectum, et ad quem requiritur virtus elevatissima, multo excellentior est quam moralis, quæ sine tali virtute operatur; quando autem ad aliquid agendum, vel operandum sufficit virtus inferior et vilis, excellentior est causa moralis, quam physica, ut exemplis facile quisque videre potest.

DLXXXIX. Ad primam confirmationem respondetur, quod contactus non requiritur ut ratio agendi, sed ut conditio extrinseca et applicativa, quæ proinde suppleri a Deo potest.

DXC. Secundo respondetur, quod in instrumentis sufficit contactus virtualis, non vero necessarius est quantitativus. Unde S. Thomas 2-2, quæst. CLXXVIII, art. 1 ad primum, concedit quod Deus potest uti interiori actu ad causandum miraculum instrumentaliter. Et de igne inferni conceditur communiter a theologis, quod torqueat dæmones in isto aere existentes. Quia ergo Deus instrumento confert virtutem superioris ordinis, potest illa virtute tangere rem distantem a se corporaliter; non tamen distantem ab illa virtute, quia illa non agit corporali modo, nec per diffusionem sui per spatium, sed secundum ordinationem Dei, respectu cuius nihil

est distans. Quare bene potest esse quod contactus corporalis instrumenti sit circa unum subjectum, et virtualis seu spiritualis circa aliud, ut in exemplis adductis patet.

DXCI. Ad secundam confirmationem respondetur, quod gratia antiquorum patrum, quoad sui inceptionem et productionem non poterat pendere physice a Christi humanitate, quæ non existeret physice; quando vero physice talis humanitas extitit, omnis gratia hominum ab illa, ut a fonte: *De cuius plenitudine omnes accipiunt*, derivata est. Unde et gratia antiquorum patrum tunc physice incipit pendere a Christi humanitate, et quoad sui conservationem: nostra vero etiam quoad productionem; et sic nulla est deformitas in capite, quia in omnes physice influit. Nec est inconueniens, quod id quod antea non conservabatur medio physico instrumento, modo conservetur illo medio; sicut idem quod ego manu nuda teneo, aut moveo, possum tenere manu vestita per chirothecam.

DXCII. Quinto arguitur: Non potest eadem causa esse simul physica et moralis. Antecedens probatur. Primo quidem, quia effectus non potest pendere a duplici causa totali; causa autem moralis totalis est, et similiter causa physica, ergo. Secundo probatur, quia vel est causa moralis et physica instrumentaliter, vel est moralis principaliter, et physica instrumentaliter. Moraliter principalis esse non potest, cum non agat per liberum arbitrium, nec imperando, nec sicut anima Christi, quæ est principalis moralis; Nec etiam instrumentaliter, nam intelligi non potest quomodo concurrat aliqua causa moraliter instrumentaliter; etenim si in quantum moraliter movent sunt instrumenta, supponunt principale agens

a quo moveantur instrumentaliter; sacramenta autem solum respiciunt Deum ut agens principale: Deus autem non est agens morale: respectu enim gratiæ est solum principium et efficiens; respectu autem sui non est causa moralis movens, aut inducens se ut causet gratiam: ergo sacramenta ut subordinantur Deo, non possunt esse moralia instrumenta.

DXCIII. Confirmatur primo, nam sacramenta non sunt causæ eo modo, quo sunt signa gratiæ; sic enim non excederent vetera sacramenta; sed causalitas moralis non excedit rationem signi in sacramentis: ergo non habent sacramenta esse causæ morales, sicut non habent esse causæ secundum quod sunt signa.

DXCIV. Confirmatur secundo, quia sequeretur quod et sacramenta veteris legis non differrent a nostris in ratione causæ moralis, et quod nostra possint dici causæ sine quibus non gratiæ, quæ datur per illa: consequens est falsum: ergo. Sequela quoad primam partem probatur, quia sacramenta antiqua erant signa practica et promissoria gratiæ, et quasi sub fidejussione redemptionis et pretii a Christo exhibendi, gratiam dabant: ergo morali causalitate. Hi enim modi dandi aliquid causalitate morales sunt.

DXCV. Quoad secundam partem probatur, quia in causa sine qua non, vere salvatur causalitas moralis, ut in eo qui applicat ignem ad comburendam domum; ergo si sacramenta sunt signa moralia gratiæ, sunt causæ sine quibus non illius.

DXCVI. Respondetur negando antecedens. Ad primam probationem dicitur, quod idem effectus bene potest pendere a duplici causa totali diversi generis, aut ordinis, sicut idem effectus quem imperat

dominus exequitur servus; præmium quod meritorie causat homo, dat physice Deus. Unde unaquæque causa est totalis, non absolute, sed in suo genere; et hoc modo non repugnat eundem effectum a pluribus causis pendere. Vide S. Thomam III p. quæst. XLVIII, art. VI ad tertium respondentem huic argumento.

DXCVII. Ad secundam probationem dicitur, quod sacramentum concurrat moraliter instrumentaliter, non principaliter. Esse autem morale instrumentum sufficienter intelligitur per hoc quod aliquid concurrat tamquam signum practicum continens promissionem aut pactum de dando aliquo. Sic enim tale signum moraliter concurrat, quatenus defert significative decretum aut imperium, seu pactum aliqujus; et ideo dicitur esse instrumentum voluntatis, seu agentis liberi ac moralis. Sacramenta ergo sunt instrumenta moralia, et respectu Christi Domini illorum institutoris, et causæ moralis effectus eorum secundum humanitatem; et respectu Dei, cuius non solum sunt instrumenta physica influxus in gratiam, sed etiam signa practica, et pactum ejus continentia. Unde movent ipsum moraliter ex pacto et promissione ejus, ut illis adhibitis det gratiam.

DXCVIII. Unde sacramenta non solum respiciunt Deum ut agens principale physicum, sed etiam ut agens morale, intuens videlicet ac pasciscens, et quasi contractum faciens cum hominibus per signa sacramentalia de danda gratia. Et similiter ipsa sacramenta instrumenta sunt moralia Dei, quatenus movent Deum ut physice det gratiam, dum instituetur in eis pactum et promissionem suam infallibilem. Sic ergo quatenus subduntur Deo instituenti et pasciscenti, et quate-

nus movent Deum moraliter, dicuntur instrumenta moralia.

DXCIX. Ad primam confirmationem respondetur, quod sacramenta nostra, et sunt causæ morales in quantum signa, et alio modo quam signa; et in unoquoque differunt a sacramentis veteribus in hoc, quia physice causant, quod non faciebant illa; in ratione vero signi, quia sunt signa rei jam factæ, et demonstrativa et rememorativa, cum tamen sacramenta vetera potius essent prognostica, et nullo modo rememorativa. Unde et D. Thomas in præsentī articulo non negat causalitatem moralem significationi; sed dicit eam non excedere rationem signi, ut denarius plumbeus, etc.

DC. Ad secundam confirmationem pro prima parte sequelæ, negatur quod sacramenta legis veteris non differrent a nostris, non solum ratione causalitatis physicæ, sed etiam ratione causalitatis moralis. In nostris enim sacramentis est de facto applicata virtus, et valor meritorum Christi, et continent pretium jam exhibitum, et moralem illius æstimationem habent ex applicatione facta talis valoris; ac proinde sunt morales causæ respectu Christi ut hominis, et passionis ejus. At vero sacramenta antiqua solum erant signa practica Dei protestativa fidei Christi, et promissionis patribus factæ; non tamen habebant applicatum valorem meritorum Christi, nec æstimationem pretii. Unde concursus moralis illorum sacramentorum erat veluti per accidens, et tamquam conditio sine qua non, quia scilicet decreverat Deus, ut qui rite illa susciperet, consequeretur gratiam in fide, quam per illa protestabat; non tamen ipsa sacramenta moralem virtutem sibi conjunctam continebant, et valorem quem offerrent

Deo ad dandam gratiam, quæ est causalitas moralis per se. Unde erant causæ morales tamquam signa deferentia promissionem Dei in eorum protestatione, non tamquam offerentia pretium et merita, ob quæ daretur gratia; et ideo causalitas moralis illorum erat veluti remota, et tamquam conditionis sine qua non, adhuc in genere morali; causalitas autem moralis nostrorum sacramentorum est per se, et virtuosa, ac valorem continens moralem, videlicet meritorum Christi. Non tamen dicendum est, quod habebant illa sacramenta sub fidejussione promissionem meritorum Christi, quia Christus Dominus, cum nondum venisset, nondum promissionem suorum (etiam sub fidejussione) eis alligaverat.

DCI. Ad secundam partem sequelæ dicitur, quod causa, quæ est physica in uno genere, potest esse sine qua non in alio, et sic sacramenta secundum quod signa, habent se ut conditio sine qua non respectu sui ut causæ physicæ.

DCII. Sexto objici possunt dicta patrum, præsertim auctoris sermonis de baptismo Christi apud Cyprianum, ubi ait: « Remissio peccatorum, sive per baptismum, sive per alia sacramenta donetur, propria Spiritus sancti est, et ipsi soli hujus efficientiæ privilegium manet. » Hieronymus etiam in quarto capite Isaia: « Ex hoc, inquit, discimus quod homo solum aquam tribuat, Deus autem Spiritum sanctum. » Et similiter Augustinus in xv de Trinitate, capite xvi, de discipulis Christi ait: « Orabant ut veniret Spiritus sanctus in eos, quibus manus imponebant; non ipsi eum dabant. »

DCIII. Respondetur patres, in quibus hæc et similes locutiones inveniuntur, solum velle docere, quod Deus sit principalis auctor

gratiæ, et quod homines vel elementa ex se non habent vim dandi illam; non tamen negant, quod ex communicatione virtutis Dei, et subordinatione ad eam, etiam homines et sacramenta non possint instrumentaliter causare gratiam, non propria virtute, sed Dei.

DCIV. Cætera argumenta, quæ possunt hic fieri de virtute illa et motione, quid sit; et quomodo subjectetur in re corporea; quomodo sine contactu agat sacramentum; quomodo res corporales ad rem spiritualem possint elevari, et similia quæ in Nugno et Cabrera ponuntur, a nobis supra dubio septimo et octavo posita et soluta sunt.

ARTICULUS II.

Utrum gratia sacramentalis aliquid addat supra gratiam virtutum, et donorum?

I. Notandi sunt in titulo articuli illi duo termini, gratia sacramentalis, et ly gratia virtutum et donorum. Per gratiam sacramentalem intelligit S. Thomas gratuitum beneficium, quod specialiter per sacramenta confertur secundum specialem eorum institutionem, et ad speciales eorum effectus. Constat enim sacramenta distincta pro distinctis effectibus instituta esse (saltem formaliter loquendo) alias si pro eodem omnino instituerentur, frustra essent diversa sacramenta in ratione sacramenti, sicut baptismus confert gratiam ut regenerativam, confirmatio ut firmativam et roborativam, eucharistia ut cibantem, etc. Hoc ergo quod est gratia sub formalitate regenerativæ, cibantis, etc. est gratia sacramentalis. Per gratiam autem donorum et virtutum intelligit S. Thomas gratiam gratum facien-

tem, quæ est similitudo divini esse, ex qua fluunt virtutes supernaturales, et dona Spiritus sancti. Unde S. Thomas in corpore hanc explicans comparisonem, ait: « Quod gratia perficit essentiam animæ, in quantum participat similitudinem divini esse. Et sicut ab essentia animæ fluunt potentiæ, sic a gratia virtutes et dona. » Loquitur ergo de gratia habituali sanctificante, et super hanc dicit addere gratiam sacramentalem. Igitur sensus quæstionis est, an gratia ut ad sacramentales effectus specialiter ordinata, addat aliquid super gratiam ipsam sanctificantem, et virtutes ac dona ab ea dimanantia, ut explicat hic Cajetanus, et omnes Thomistæ, et colligitur ex textu.

II. Conclusio est affirmativa; quam ut ostendat S. Thomas, assumit distinctionem, quæ est inter gratiam, et virtutes ac dona ab illa dimanantes, ut ex ea probet, quod etiam gratia sacramentalis ab utrisque distingui, eisque aliquid addere deberet. Gratia ergo habitualis secundum se perficit essentiam animæ, et in ea ponit participationem esse divini; virtutes autem ac dona sunt perfectiones fluentes ab ipsa gratia, ut per eas perficiantur potentiæ animæ supernaturaliter, sicut per gratiam essentia animæ perficitur. Et ideo sicut ab essentia rei fluunt potentiæ in ordine ad actus, ita a gratia fluunt virtutes ac dona in ordine ad actus supernaturales potentiarum. Subsumit autem S. Thomas: « Sacramenta ordinantur ad quosdam speciales effectus in vita christiana, præter actus potentiarum animæ, ut baptismus ad regenerandum hominem in Christo, eucharistia ad cibandum, etc. ergo sicut virtutes addunt supra gratiam, quia ordinantur ad actus potentiarum supernaturaliter elevandos, ita sacramentalis gratia, quia